

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Oude Dorpsweg 106-108 (Jabbeke, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021A148
Januari 2021

NOTA
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

PROEFSLEUVENONDERZOEK

Colofon

Bekrachtigde archeologienota in uitgesteld traject: **ID 13843**

Auteur: Jeroen Vanhercke

Nummer van het wettelijk depot: /

Naam en erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert NV OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Advies	5
1.1	Uitgevoerd vooronderzoek	5
1.2	Aanwezigheid van een archeologische site.....	5
1.3	Impactbepaling.....	7
1.4	Waardering van de archeologische site.....	8
1.5	Maatregelen	8
2	Programma van maatregelen.....	8
2.1	Onderzoeksdoelen en vraagstelling	8
2.2	Onderzoeksmethode en –strategie.....	9
2.2.1	Afbakening	9
2.2.2	Methode	11
2.2.3	Staalname en conservatie.....	11
2.2.4	Duur en kostenraming.....	11
2.2.5	Competenties van de uitvoerders	12
2.2.6	Randvoorwaarden	12
2	Bibliografie.....	13

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart.	6
Figuur 2: Grondplan van de proefsleuven.	6
Figuur 3: Verkavelingsplan.....	7
Figuur 4: Advieszone voor het vervolgonderzoek (opgraving).....	10
Figuur 5: Advieszone voor vervolgonderzoek (opgraving).....	10

1 Advies

1.1 Uitgevoerd vooronderzoek

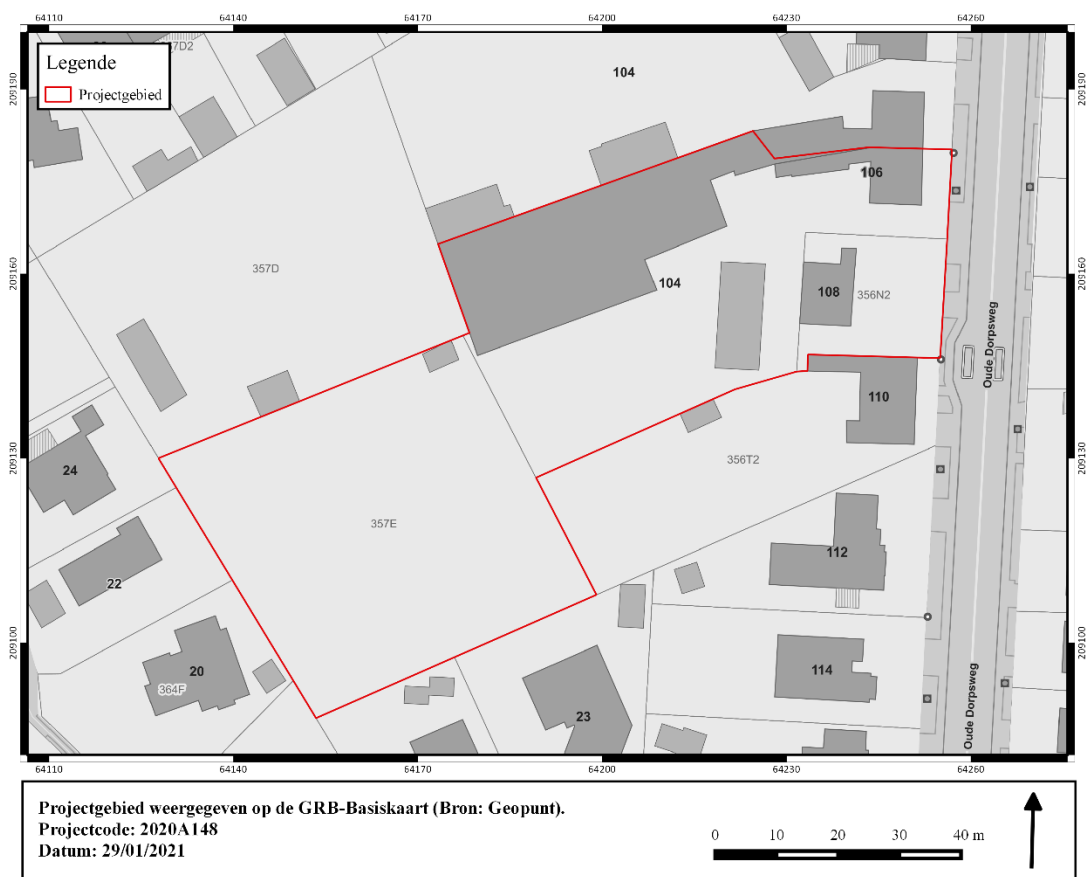
Bij het opstellen van de archeologienota met **ID 13843** werd tijdens het bureauonderzoek een zekere trefkans geformuleerd omtrent vondsten- en sporenarcheologie. Om de bodemopbouw en de bewaringstoestand na te gaan, was een landschappelijk bodemonderzoek aangewezen (projectcode: **2020L147**). De kans op *in-situ* bewaarde steentijdartefacten was op basis van deze gegevens heel klein te noemen. Gezien er geen aanwijzingen waren voor een volledige versterking van het bodemarchief kon er over het volledige onderzoeksgebied een verwachting worden opgesteld inzake grondvaste resten, met archeologische sporen die zichtbaar zijn onder de bouwvoor. In het proefsleuvenonderzoek (projectcode: **2021A148**) werd door middel van acht proefsleuven een oppervlakte van 592 m² onderzocht. Hiermee werd 10,89% van het projectgebied van 5438 m² archeologisch geëvalueerd.

1.2 Aanwezigheid van een archeologische site

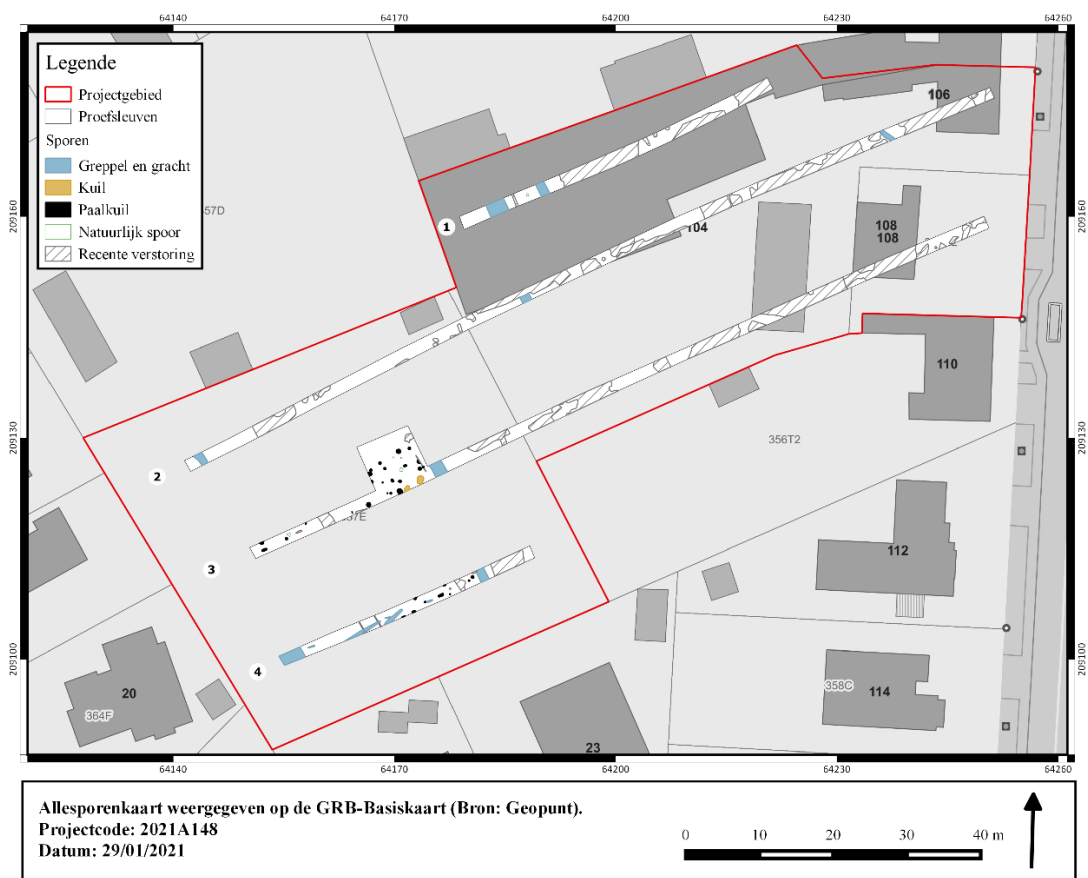
Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat binnen het projectgebied het archeologisch leesbare niveau nog bewaard is onder de antropogene toplaag. Op een gemiddelde diepte van 60 cm onder het maaiveld waren archeologische sporen zichtbaar in de moederbodem.

De sporen bevinden zich vooral in het zuidwesten van het projectgebied. Op een oppervlakte van ca. 145 m² werden er 44 sporen geregistreerd. Op basis van vorm, vulling, inclusies en samenhang konden de sporen geïnterpreteerd worden. De kuilen, paalsporen, greppels en grachten lijken te wijzen op de aanwezigheid van een (deel van een) rurale nederzetting binnen het onderzoeksgebied.

De resultaten kunnen zijn representatief voor de onverstoorde zone. Er kan met andere woorden aangenomen worden dat er een sporen van een nederzetting werden aangetroffen, waarvan de datering echter onzeker is. De verwachting naar archeologisch erfgoed binnen de zuidwestelijke zone van het projectgebied is op basis van de spreiding van de sporen en de weinige verstoringen eerder hoog. Centraal en in het noordoosten van het terrein werden hoofdzakelijk verstoringen aangetroffen. De kans op archeologische restanten is er klein.

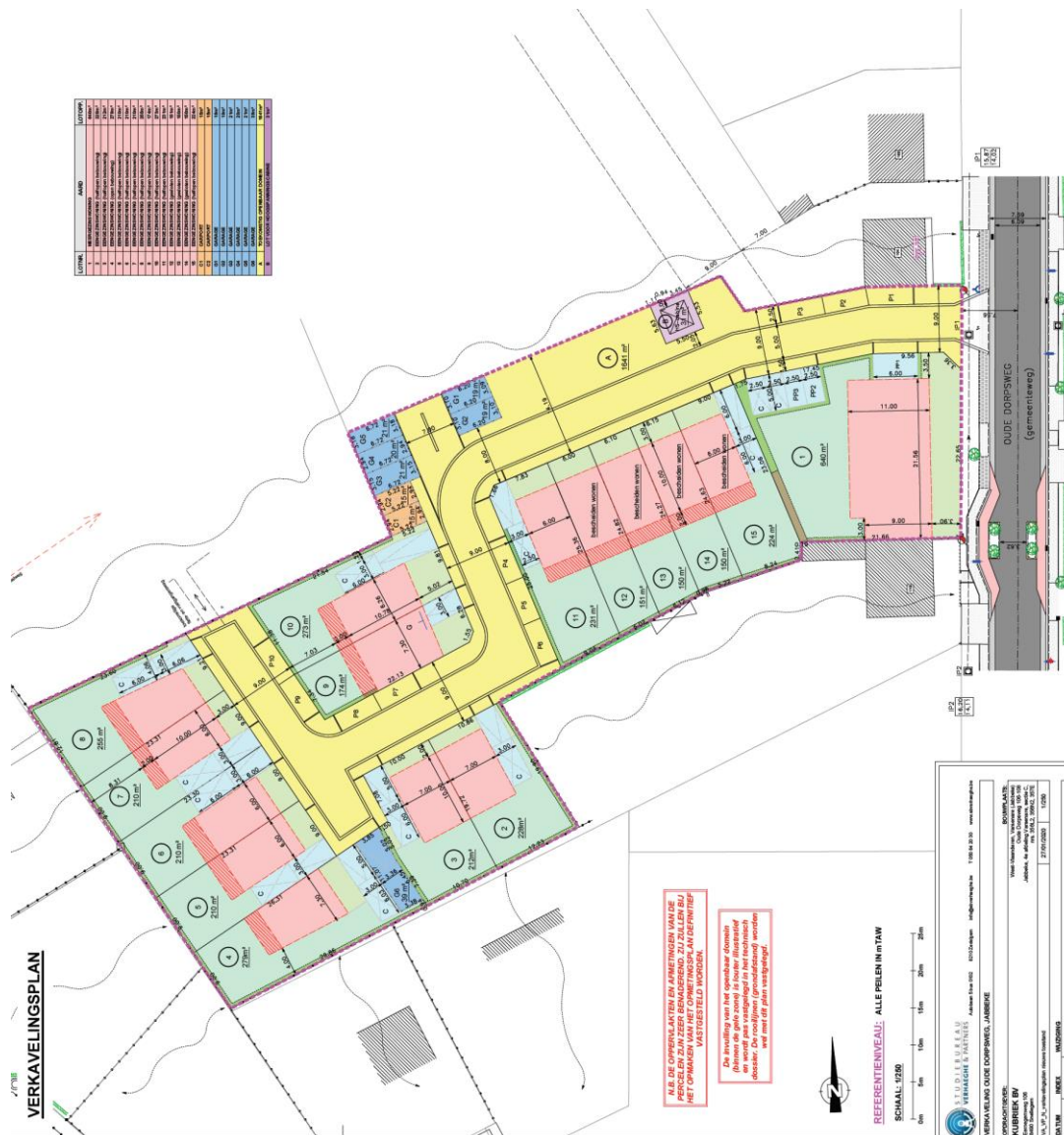
Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart.

Figuur 2: Grondplan van de proefsleuven.

1.3 Impactbepaling

De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de geplande realisatie van een verkaveling van 15 loten. De geplande werkzaamheden binnen het kader van de ontwikkeling (funderingen, rioleringen, wegenis etc.), het daarmee gepaard gaande werfverkeer en de eventueel toekomstige ingrepen in de individuele kavels impliceren aanzienlijke bodemingrepen. Het aanwezige archeologisch erfgoed, dat zich gemiddeld 60 cm onder het maaiveld bevindt, wordt daarmee bedreigd.

Figuur 3: Verkavelingsplan.¹

¹ Willaert & Heirman 2020.

1.4 Waardering van de archeologische site

Er bestaat, door het ontbreken van vondstmateriaal, twijfel over de exacte ouderdom van de aangetroffen sporen. Toch lijkt vooral de archeologisch rijke context van de omgeving in de richting van een vindplaats te wijzen. De noordelijke helling van de dekzandrug waarop Varsenare gelegen is en waar het projectgebied zich situeert, lijkt vanaf de bronstijd tot in de middeleeuwen een aantrekkelijke locatie te zijn geweest. Het verder onderzoek ervan kan een waardevolle aanvulling betekenen voor de archeologische kennis binnen het grondgebied Jabbeke.

1.5 Maatregelen

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek tonen aan dat een vervolgonderzoek aangewezen is. De site kan door de geplande bodemingrepen namelijk niet *in situ* bewaard worden. De aangewezen manier om het potentieel van de archeologische vindplaats optimaal te exploiteren, bestaat uit een onderzoek door middel van een vlakdekkende opgraving.

2 Programma van maatregelen

2.1 Onderzoeksdoelen en vraagstelling

Het doel van de archeologische opgraving bestaat uit het registreren en fysiek onderzoeken van de archeologische relictten. De grondsporen die werden aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek zullen slechts een deel vertegenwoordigen van de aanwezige archeologische resten in de bodem. Zowel de sporen die al vrij gelegd werden tijdens het vooronderzoek als de sporen en vondsten die tijdens de opgraving aan het licht zullen komen, moeten daarbij geregistreerd en onderzocht worden.

Aan de hand van de opgraving en de daaruit verkregen gegevens moeten in de eerste plaats uitspraken gedaan worden over de precieze aard en datering van de archeologische resten. Verder moeten vragen gesteld worden over de landschappelijke omgeving van de site, de menselijke inrichting van het landschap en de aard van het erf of de nederzetting. Hieronder worden de specifieke vragen opgesteld. Als bij het vervolgonderzoek blijkt dat bijkomende onderzoeksvragen relevant zijn, dan moeten die ook beantwoord worden.

Landschappelijk en bodemkundig:

- Wat is de archeologisch relevante geologische en aardkundige opbouw?
- Wat is de landschappelijke context van het onderzoeksgebied?
- Welke veranderingen traden in de loop der tijd op in het landschap en de vegetatie en wat was de rol van de mens hierin?

Landinrichting:

- Op welke manier is de nederzetting ingericht?
- Wat is de datering en de chronologische samenhang van de verschillende elementen van de vindplaats?

Mogelijke nederzetting:

- Wat is de aard, datering, bewaring en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen archeologische resten?
- Uit welke sporen bestaan de restanten van de nederzetting? Zijn er gebouwplattegronden en -types te onderscheiden? Is er een interne organisatie of een functionele indeling te zien binnen de plattegrond(en)?
- Wat is de omvang van de bewoning? Zijn er meerdere erven aanwezig? Uit welke elementen bestaan ze? Strekt de vindplaats zich uit naar de omliggende percelen die niet tot het huidige plangebied behoren?
- Zijn er meerdere fasen te onderscheiden? Evolueerde de inrichting van de nederzetting doorheen de tijd?
- Kan er een functionele indeling van de nederzetting gemaakt worden?
- Hoe was de voedselvoorziening geregeld binnen de nederzetting?

Materiële cultuur:

- Tot welke vondsttypen behoren de vondsten? Hoe is de bewaring en wat is de vondstdichtheid?
- In welke periode zijn de vondsten te dateren? Is er een typologische ontwikkeling op te stellen?
- Wat kan er op basis van het vondstmateriaal gezegd worden over de materiële cultuur?
- Is het aardewerk gelijkaardig aan de ceramiek op andere gelijkaardige sites?

Algemeen:

- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de bestaande archeologische kennis van de regio? Wat is de relatie met andere archeologische waarnemingen in de onmiddellijke omgeving?

2.2 Onderzoeksmethode en –strategie

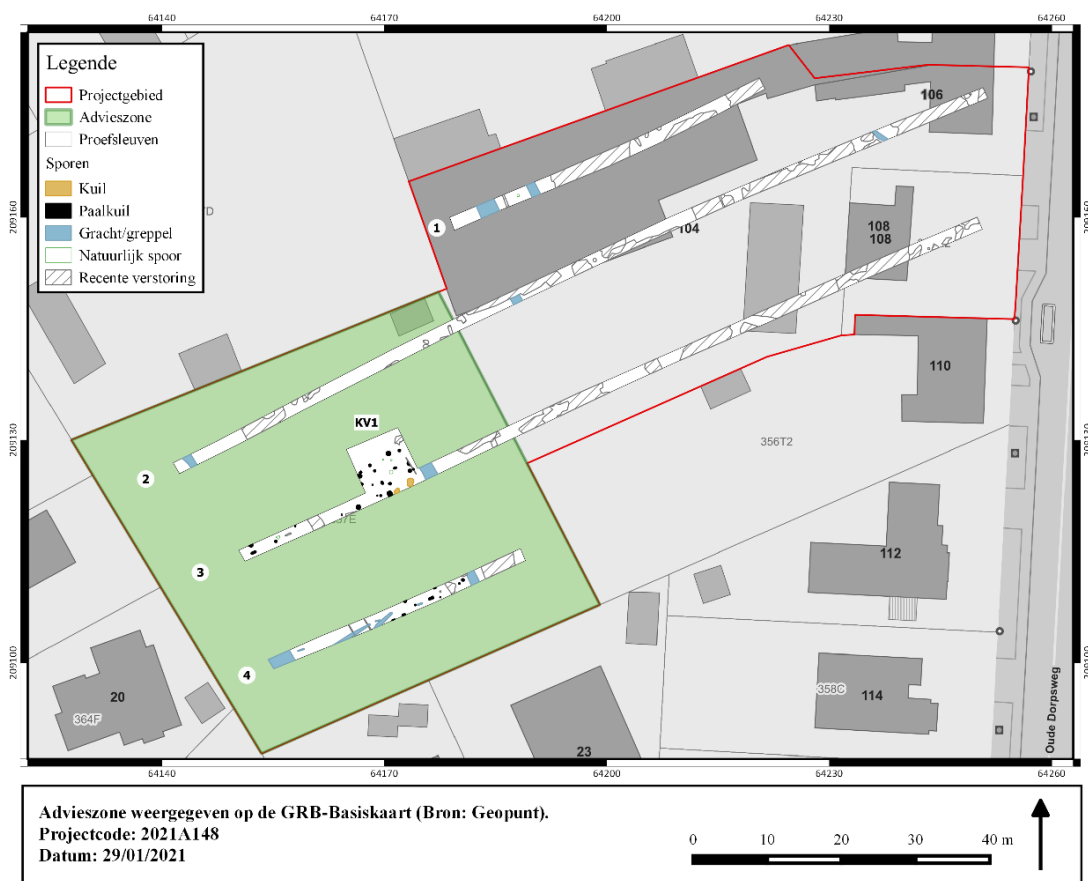
2.2.1 Afbakening

Het verslag van resultaten toont aan dat de archeologische relictten zich hoofdzakelijk in het zuidenwesten van het projectgebied bevinden. Er zijn aanwijzingen voor gebouwsporen ter hoogte van het kijkvenster (KV01) en proefsleuf 3. Deze zone met een grote concentratie aan sporen heeft weinig verstoring ondergaan. Over de rest van het terrein werden vooral recente verstoringen aangesneden. Verder onderzoek in het noordoosten van het terrein lijkt met andere woorden weinig zinvol.

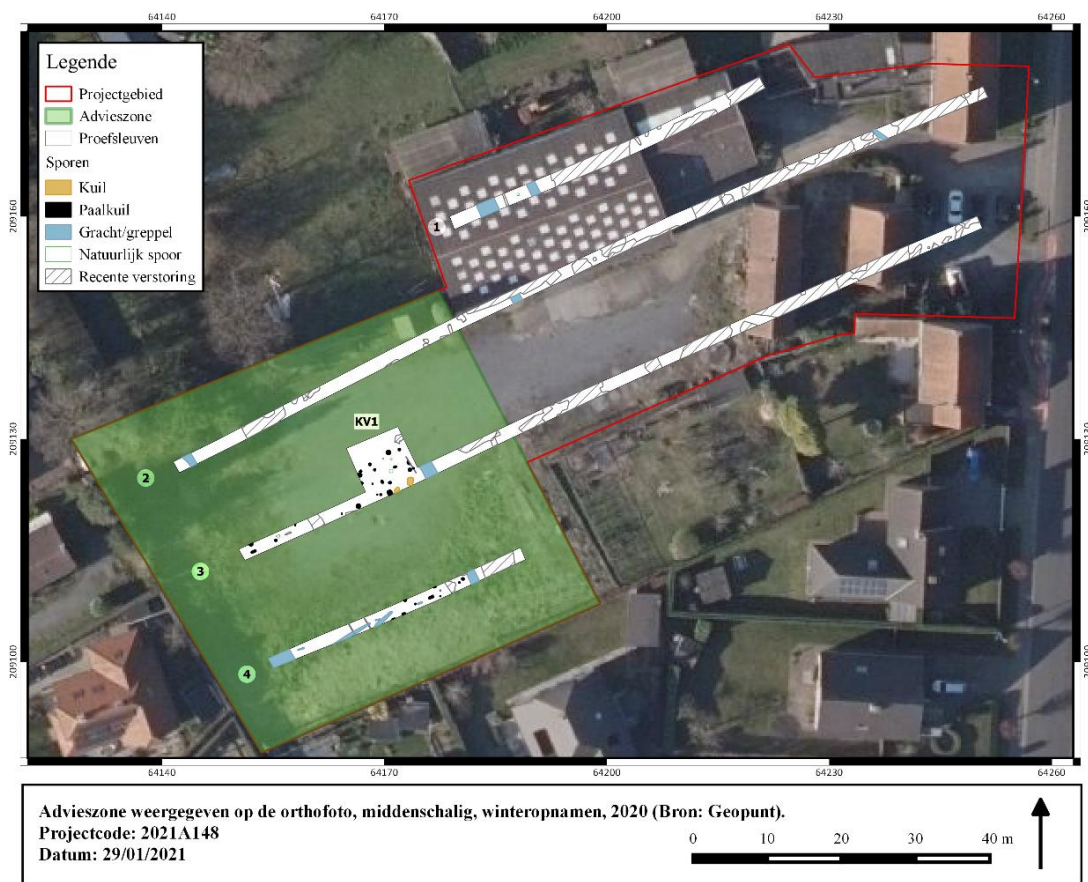
De advieszone omvat een oppervlakte van **2469 m²**. De hoekpunten van het opgravingsvlak worden bepaald door onderstaande coördinaten (Lambert 72) – weergegeven in wijzerzin, te beginnen in de noordoostelijke hoek. De coördinaten van de *bounding box* zijn vetgedrukt weergegeven.

1	X: 64177.32	Y: 209149.94 (= Y max)
2	X: 64199.05 (= X max)	Y: 209107.82
3	X: 64153.42	Y: 209087.77 (= Y min)
4	X: 64127.78 (= X min)	Y: 209130.02

Deze afbakening gebruikt de grenzen van perceel 357e. De exacte grens zal bij het afgraven echter moeilijk bereikbaar zijn (door muurtjes, afspanningen e.d.). De grootte van het opgravingsvlak zal met andere woorden onvermijdelijk iets kleiner uitvallen.

Figuur 4: Advieszone voor het vervolgonderzoek (opgraving).

Figuur 5: Advieszone voor vervolgonderzoek (opgraving).

2.2.2 Methode

De richtlijnen van de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) vormen de leidraad bij de uitvoering van het vlakdekkende vervolgonderzoek. Dit geldt voor de afgraving, de registratie en de opgraving van de werkputten. Deze richtlijnen zijn vrij te raadplegen en worden hier niet herhaald.

Daarnaast moet een aantal aandachtspunten in acht genomen worden. Zo is het aangewezen om te werken met een opgravingsvlak dat voldoende groot is. Vooral bij het vrij leggen van mogelijke structuren is dit van belang. Om de inplanting en opbouw van gebouwen goed te kunnen inschatten, is het nodig dat gebouwplattegronden in één vlak onderzocht worden. Hetzelfde geldt voor eventuele grachtensystemen en andere sporencombinaties. Wanneer een gebouwplattegrond zich gedeeltelijk buiten het vlak van de aangelegde werkput ligt, dient deze te worden uitgebreid om de structuur in zijn geheel te kunnen onderzoeken. Het is de bedoeling dat de inplanting het archeologische werk efficiënt doet verlopen. Het puttenplan wordt opgemaakt door de veldwerkleider/erkend archeoloog.

Het archeologische vlak wordt laagsgewijs aangelegd door een ervaren kraanman en met een kraan met platte kraanbak. Dit gebeurt onder begeleiding van de veldwerkleider. De graafmachine moet over voldoende vermogen beschikken om een vlotte werking te garanderen. Daarnaast is het belangrijk het vlak in goede weersomstandigheden aan te leggen en het manueel op te schaven.

Mocht een waterhoudende structuur zoals een waterput aangetroffen worden, is het van belang om bronbemaling te voorzien voor veilig en kwalitatief onderzoek ervan. De bronbemaling moet lang genoeg kunnen werken vooraleer het spoor wordt opgegraven.

2.2.3 Staalname en conservatie

De beslissingen omtrent natuurwetenschappelijke staalnames ligt bij de veldwerkleider. Er moet gezien de aard van de sporen (nederzetting), rekening gehouden worden met stalen op kuilen, paalsporen, grachten en eventueel een waterput. Onderstaande analyses worden verwacht op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Behandeling	Vermoedelijke hoeveelheid	Mogelijke context
Conservatie object	1	Kuil, paalspoor

Analyse/datering	Vermoedelijke hoeveelheid	Mogelijke context
Macroresten	2	Divers
Pollen	2	Gracht, (waterput)
¹⁴ C-datering	4	Paalspoor, kuil
(Dendrochronologie)	(3)	(Waterput)
Anthracologisch onderzoek	1	Divers
Röntgenopname metaal	1	Divers

2.2.4 Duur en kostenraming

Veldwerk: 5 werkdagen

Inschatting kostprijs (exclusief kraanwerk, werfinrichting e.d.): € 15 000, inclusief verwerking en natuurwetenschappelijk onderzoek.

2.2.5 Competenties van de uitvoerders

Het veldteam bestaat minimaal uit:

Een veldwerkleider, die een erkend archeoloog is met minstens 200 dagen opgravingservaring, waarvan 100 op landelijke sites op zand. De veldwerkleider neemt de dagelijkse leiding van het onderzoek op zich, voert de onderzoeksstrategie uit en behoudt de controle over de uitvoer van de werkzaamheden.

Een assistent-archeoloog die de veldwerkleider bijstaat. Deze persoon heeft minstens 150 dagen opgravingservaring, waarvan 50 op landelijke sites op zand.

Medewerkers die houder zijn van een diploma zoals omschreven in de Code van Goede Praktijk (versie 4.0).

Een aardwetenschapper die op elk moment van het veldwerk op het terrein aanwezig kan zijn. Zij/hij heeft een grondige kennis van en relevante ervaring met zandleembodems. De aardkundige ondersteunt de archeologen bij de interpretatie van de bodemprofielen.

Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog.

De erkend archeoloog/veldwerkleider heeft de verantwoordelijkheid over het project en staat in voor onder meer de melding van de aanvang van de opgraving, het indienen van het archeologierapport en het eindverslag. Zij/hij is verantwoordelijk voor het goede verloop van het onderzoek en het naleven van de bepalingen uit de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) en het Programma van Maatregelen.

Wanneer de veldwerkleider tijdens het onderzoek van oordeel is dat advies moet ingewonnen worden van een bodemkundige, een natuurwetenschapper, geofysicus, conservator, een materiaal- of periodedeskundige, dan dienen deze bij het onderzoek betrokken te worden.

2.2.6 Randvoorwaarden

De opgraving speelt zich af binnen de bepalingen van de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) en het Programma van Maatregelen dat geschreven werd na de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek. Er worden geen afwijkingen van het Programma van Maatregelen verwacht. Eventuele afwijkingen zullen gemotiveerd moeten worden en beschreven worden in het archeologierapport en het eindverslag van de opgraving.

Daarnaast moeten op voorhand afspraken gemaakt worden om de veiligheid op het terrein te garanderen en de advieszone toegankelijk te maken voor verder archeologisch onderzoek.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

Vanhercke J. & Debouck Y. 2021. *Oude Dorpsweg 106-108 (Jabbeke, West-Vlaanderen). Nota Deel 1: Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek*. Ruben Willaert nv. Brugge.

Willaert A. & Heirman F. 2020. *Oude Dorpsweg 106-108 (Jabbeke, West-Vlaanderen). Archeologienota – Bureauonderzoek (Fase 0). Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek*. Ruben Willaert nv. Brugge.
